

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماسټری تفسیر و حدیث

جمهوری اسلامی پاکستان
وزارت تحصیلات عالی
معینت امور علمی

تفسیر موضوعی سورہ مبارکہ القیامة

رساله ماسټری

محصل: عنایت اللہ "علوی"

استاد رہنما: پوهاند دوکتور عبد الباری "حمیدی" حفظہ اللہ

سال..... 1399

پوهنتون سلام

پوهنځی شریعات و قانون

پروگرام ماستری تفسیر حدیث

جمهوری اسلامی افغانستان

وزارت تحصیلات عالی

معینیت امور علمی

تفسیر موضوعی سوره مبارکه القيامة

رساله ماستری

محصل: عنایت الله "علوی"

استاد رهنما: پوهاند دوکتور عبد الباری "حمیدی" حفظه الله

سال.....1399

سید الشهدا

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دیارتمنت تفسیر و حدیث

بورد ماستری

تصدیق نامه

محترم عنایت الله ولد علاؤ الدین ID: 97-458-SH-MST-97 محصل دور چهارم تفسیر و حدیث که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: تفسیر موضوعی سوره مبارکه القیامة به روز چهارم شوال تاریخ ۱۳۰۰/۱/۴ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق ۸۸ (نمره به عدد) هشتاد و هشت (نمره به حروف) گردید.

موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

نمبره	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	استاد شکرالله مخلص	عضو هیات	
۲	دکتور اسماعیل احدی	عضو هیات	
۳	دکتور عبدالباری حمیدی	استاد رهنما و رئیس جلسه دفاع	

..... معاون علمی

..... آمر بورد ماستری

خلاصه بحث

بحث خود را به یک مقدمه؛ و به سه فصل؛ و مباحث؛ و مطالب تقسیم نموده ام که مقدمه شامل موضوعات ذیل میباشد

1- بیان اهمیت موضوع و اهداف آن

2- بیان اسباب اختیار موضوع

3- بیان پیشینه تحقیق

4- بیان خطه و پلان بحث

فصل اول شامل دو مبحث است.

مبحث اول: مشتمل شش مطلب است. و در این مبحث در مورد تعریف انواع منشأ اهمیت ممیزات و فوائد تفسیر موضوعی بحث صورت گرفته است.

مبحث دوم: مشتمل دو مطلب است. و در این مبحث در مورد معنای لغوی و معنای اصطلاحی قیامت؛ و نامهای قیامت در قرآن کریم بحث صورت گرفته است.

فصل دوم: شامل دو مبحث است.

مبحث اول: مشتمل بر سه مطلب است که در این مبحث در مورد معرفی سوره؛ فضیلت سوره؛ و مناسبات سوره مبارکه قیامت بحث صورت گرفته است.

مبحث دوم: مشتمل بر سه مطلب میباشد که در این مبحث در مورد محوری اساسی سوره و مقاصد و ویژه گیهای سوره مبارکه قیامت بحث صورت گرفته است.

فصل سوم: مشتمل بر یک مبحث است.

که شامل مقاطع سوره مبارکه میباشد. که در این فصل در مورد مقاطع سوره بحث صورت گرفته است.

در آخر رساله به نتیجه گیری؛ فهرست آیات؛ فهرست احادیث؛ و فهرست اعلام، و فهرست مصادر و مراجع پایان یافته است.

فهرست مباحث و مطالب

اهداء -----	أ
Error! Bookmark not defined.----- سپاس گذاری و تشکری	
خلاصه بحث -----	ج
فهرست مباحث و مطالب -----	ح
Error! Bookmark not defined.----- مقدمات	
Error! Bookmark not defined.----- اسباب اختیار موضوع	
Error! Bookmark not defined.----- اهمیت موضوع :	
Error! Bookmark not defined.----- سوالهای اصلی تحقیق :	
Error! Bookmark not defined.----- سوالهای فرعی	
Error! Bookmark not defined.----- پیشینه تحقیق	
Error! Bookmark not defined.----- روش تحقیق	
Error! Bookmark not defined.----- اهداف تحقیق	
Error! Bookmark not defined.----- فصل اول کلیات ومفاهیم:که شامل دو مبحث است. -	
Error! Bookmark not defined.----- مبحث اول: تعریف تفسیر موضوعی	
Error! Bookmark not defined.----- مبحث دوم: تعریف قیامت، و أسماء آن در قرآن کریم	
Error! Bookmark not defined.----- مبحث اول: تعریف تفسیر موضوعی	
Error! Bookmark not defined.----- مطلب اول: معنای لغوی؛ واصطلاحی تفسیر موضوعی	
Error! Bookmark not defined.----- الف:تعریف تفسیردر لغت و در اصطلاح	
Error! Bookmark not defined.----- 1- معنای لغوی تفسیر:	
Error! Bookmark not defined.----- 2- معنای اصطلاحی تفسیر	
Error! Bookmark not defined.----- ب: تعریف موضوع	
Error! Bookmark not defined.----- 1- معنای لغوی موضوع:	
Error! Bookmark not defined.----- 2- معنای اصطلاحی موضوع	
Error! Bookmark not defined.----- ج: تعریف مکمل تفسیر موضوعی	
Error! Bookmark not defined.----- مطلب دوم: اقسام تفسیر موضوعی	
Error! Bookmark not defined.----- مطلب سوم: نشاءة تفسیر موضوعی	
Error! Bookmark not defined.----- مطلب چهارم: اهمیت تفسیر موضوعی	

- Error! Bookmark not defined.-----مطلب پنجم: مميزات تفسير موضوعي
- Error! Bookmark not defined.-----مطلب ششم: فوائد تفسير موضوعي
- Error! Bookmark not defined.-----مبحث دوم: تعريف قيامت
- Error! Bookmark not defined.-----مطلب اول: معنى لغوي واصطلاحى قيامت
- Error! Bookmark not defined.-----الف: معنى لغوي قيامت:
- Error! Bookmark not defined.-----ب:معناى اصطلاحى قيامت:
- Error! Bookmark not defined.-----مطلب دوم :نامهاى قيامت درقرآن
- Error! ----- فصل دوم: شناخت سوره مبارکه قيامت كه شامل: دومبحث وشش مطالب مى باشد -----
Bookmark not defined.
- Error! Bookmark not defined.-----مبحث اول: معرفى سوره؛ فضيلت سوره، مناسبات سوره؛ مبارکه القيامة: -
not defined.
- Error! Bookmark not defined.-----مطلب اول: معرفى سوره مبارکه القيامة
- Error! Bookmark not defined.-----الف: اسم سوره و وجه تسميه سوره:
- Error! Bookmark not defined.-----ب: بيان مكى بودن، و بيان ترتيب نزول سوره مبارکه القيامة-----
defined.
- Error! Bookmark not defined.-----ج: عدد آيات، و حروف، و كلمات سوره مبارکه:
- Error! Bookmark not defined.-----1- نظريه كوفين:
- Error! Bookmark not defined.-----2- نظريه غير از كوفين يعنى بصرين وامثالهم:
- Error! Bookmark not defined.-----مطلب دوم: فضيلت سوره مبارکه القيامة
- Error! Bookmark not defined.-----مطلب سوم: مناسبات سوره مبارکه القيامة
- Error! Bookmark not defined.-----الف: مناسبت سوره با سوره ماقبل
- Error! Bookmark not defined.-----ب: مناسبت بين اسم سوره ومحور سوره مبارکه القيامة --
- Error! Bookmark not defined.-----ج: مناسبت بين مضمون سوره ومضمون سوره قبلى -----
- Error! Bookmark not defined.-----د: مناسبت بين مقاطع سوره ومحور عام سوره مبارکه القيامة-----
defined.
- Error! Bookmark not defined.-----و: مناسبت بين مقاطع سوره مبارکه با يكديگر
- Error! Bookmark not defined.-----ه: مناسبت بين آغازسوره واختتام سوره مبارکه القامة-----
- Error! -----مبحث دوم: دربيان محور اساسى؛ ومقاصد؛ و خصائص سوره مبارکه القيامة-----
Bookmark not defined.
- Error! Bookmark not defined.-----مطلب اول: محور اساسى سوره مبارکه القيامة
- Error! Bookmark not defined.-----مطلب دوم:مقصد، و اهداف سوره مبارکه القيامة

مطلب سوم: خصائص وویژه گیهای سوره مبارکه القیامة -- Error! Bookmark not defined.

فصل سوم: مقاطع سوره مبارکه القیامة: که شامل ده مقطع می باشد

Error! Bookmark not defined.-----

مقطع اول: اثبات حقانیت قیامت با بیان ذکر قسم به روز قیامت و قسم به نفس لوامه ----- Error!

Bookmark not defined.

الف: ترجمه ومعنای آیات:----- Error! Bookmark not defined.

ب: تفسیر آیات:----- Error! Bookmark not defined.

ج: مناسبت بین قیامت و نفس لوامه ----- Error! Bookmark not defined.

د: بیان جواب قسم ----- Error! Bookmark not defined.

و: معرفی نفس ----- Error! Bookmark not defined.

الف: معنای لغوی و اصطلاحی نفس ----- Error! Bookmark not defined.

1- معنای لغوی نفس:----- Error! Bookmark not defined.

2- معنای اصطلاحی نفس:----- Error! Bookmark not defined.

ب: اقسام نفس:----- Error! Bookmark not defined.

1- نفس لوامه:----- Error! Bookmark not defined.

نفس لوامه چیست؟ مفسرین درین مورد چند اقوال ذکر کرده اند ----- Error! Bookmark not

defined.

ویژه گیهای نفس لوامه ----- Error! Bookmark not defined.

2- نفس اماره با السوء:----- Error! Bookmark not defined.

نفس اماره بالسوء چیست؟ ----- Error! Bookmark not defined.

ویژگی های نفس اماره بالسوء ----- Error! Bookmark not defined.

3- نفس مطمئنه:----- Error! Bookmark not defined.

نفس مطمئنه چیست؟ ----- Error! Bookmark not defined.

ویژه گیهای نفس مطمئنه ----- Error! Bookmark not defined.

و: فوائد مستنبطه از آیات ----- Error! Bookmark not defined.

مقطع دوم: رد بر منکرین معاد: از آیت، 3-6 ----- Error! Bookmark not defined.

الف: ترجمه ومعنای آیات:----- Error! Bookmark not defined.

ب: سبب نزول آیت مبارکه ----- Error! Bookmark not defined.

ج: تفسیر آیات مبارکه ----- Error! Bookmark not defined.

د: فوائد مستنبطه از آیات مبارکه:----- Error! Bookmark not defined.

- Error! Bookmark not defined.----- 12-7- ذکر علامات قیامت: از آیت-
- Error! Bookmark not defined.----- الف: ترجمه و معنای آیات-
- Error! Bookmark not defined.----- ب: مناسبت آیات به ماقبل
- Error! Bookmark not defined.----- ج: بیان علامات قیامت:
- Error! Bookmark not defined.----- 1- علامات صغری قیامت:
- Error! Bookmark not defined.----- 1 - بعثت حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم)-
- Error! Bookmark not defined.----- 2 - وفات پیامبر(صلی الله علیه وسلم)-
- Error! Bookmark not defined.----- 3 - ظهور فتنه ها
- Error! Bookmark not defined.----- 4- ظاهر شدن، مدعیان نبوت:
- Error! Bookmark not defined.----- 5- از بین رفتن امانت:
- Error! Bookmark not defined.----- 6- از بین رفتن علم و زیاد شدن جهل و نادانی:
- Error! Bookmark not defined.----- 7- شراب نوشی و روا دانستن آن:
- Error! Bookmark not defined.----- 8- بسیار شدن زنا:
- Error! Bookmark not defined.----- 9- آشکار شدن ساز و موسیقی و رقص و جایز دانستن انها: ----- defined.
- Error! Bookmark not defined.----- 10- آراستن مساجد و تفاخر به آن:
- Error! Bookmark not defined.----- 11- رقابت با یکدیگر در ساختن ساختمانهای بلند:
- Error! Bookmark not defined.----- 12- افزایش قتل و کشتار در بین مردم:
- Error! Bookmark not defined.----- 13- ظهور زناتی که پوشیده اند ولی درحقیقت عریان اند: -
- Error! Bookmark not defined.----- 2- علامات کبری قیامت
- Error! Bookmark not defined.----- 1- ظهور مهدی علیه سلام
- Error! Bookmark not defined.----- 2- خروج مسیح الدجال
- Error! Bookmark not defined.----- الف: دلیل براینکه خروج مسیح الدجال از علامات قیامت است.----- defined.
- Error! Bookmark not defined.----- ب: معنای مسح، ودجال
- Error! Bookmark not defined.----- ج: راه نجات از دجال
- Error! Bookmark not defined.----- الف: علم
- Error! Bookmark not defined.----- ب: عمل
- Error! Bookmark not defined.----- 3- نزول عیسی علیه سلام

الف: دلایل برنزول عیسی (علیه السلام) و براینکه نزول ایشان از علامات قیامت است. ---- Error!
Bookmark not defined.

اول: دلایل از قرآن کریم برنزول (عیسی علیه السلام) ----- Error! Bookmark not defined.

دوم: دلایل برنزول عیسی (علیه السلام) در سنت نبوی (صلی الله علیه وسلم) Bookmark Error!
not defined.

ب: صفات عیسی بن مریم (علیهما السلام) ----- Error! Bookmark not defined.

ج- حکمت از نزول عیسی (علیه السلام) جدا از سایر انبیاء. Error! Bookmark not defined.

4- خروج یاجوج و ماجوج ----- Error! Bookmark not defined.

الف: دلایل بر خروج یاجوج؛ و ماجوج ----- Error! Bookmark not defined.

اول: دلیل از قرآن کریم ----- Error! Bookmark not defined.

ب: دلیل از سنت نبوی (صلی الله علیه وسلم) ----- Error! Bookmark not defined.

ب: اصل یاجوج و ماجوج: ----- Error! Bookmark not defined.

ج- صفات یاجوج و ماجوج ----- Error! Bookmark not defined.

د- تعداد یاجوج و ماجوج ----- Error! Bookmark not defined.

5- خسوف سه گانه: خسف، یعنی فرو رفتن در زمین، ---- Error! Bookmark not defined.

6- ظاهر شدن: دود ----- Error! Bookmark not defined.

الف: دلیل از قرآن کریم ----- Error! Bookmark not defined.

ب: دلیل از سنت ----- Error! Bookmark not defined.

7- طلوع خورشید از مغرب ----- Error! Bookmark not defined.

دلایل برای ثبوت اینکه طلوع خورشید از مغرب از علامات قیامت است - Error! Bookmark not
defined.

الف: دلیل از قرآن کریم: براینکه طلوع خورشید از مغرب از علامات قیامت است ----- Error!
Bookmark not defined.

ب: دلیل از سنت نبوی (صلی الله علیه وسلم) براینکه طلوع خورشید از مغرب از علامات قیامت است.

----- Error! Bookmark not defined.

8- خروج جنبنده (دابه) از زمین ----- Error! Bookmark not defined.

الف: دلیل از قرآن کریم ----- Error! Bookmark not defined.

2- دلیل از سنت به خارج شدن دابه ----- Error! Bookmark not defined.

9- ظاهر شدن آتشی که مردم را حشر می کند ----- Error! Bookmark not defined.

د: علامات قیامت در سوره مبارکه قیامت ----- Error! Bookmark not defined.

و: فواید مستنبطه از آیات ----- Error! Bookmark not defined.

مقطع چهارم: آگاه ساختن انسان در روز قیامت در مورد اعمالی که در دنیا انجام داده است. از آیت
 Error! Bookmark not defined.-----15-13

الف: ترجمه آیات.-----
 Error! Bookmark not defined.

ب: تفسیر آیات -----
 Error! Bookmark not defined.

ج: بیان فوائد مستنبطه از آیات مبارکه -----
 Error! Bookmark not defined.

مقطع پنجم: بیان خطاب برای رسول الله (صلی الله علیه وسلم) در مورد کیفیت فراگیری قرآن کریم
 وارتباط آن به موضوع سوره مبارکه قیامه: از آیت 16-19.
 Error! Bookmark not defined.

الف: ترجمه ومعنای آیات:-----
 Error! Bookmark not defined.

ب: مناسبت آیت به موضوع قیامت -----
 Error! Bookmark not defined.

ج: بسبب نزول آیه مبارکه -----
 Error! Bookmark not defined.

د: تفسیر آیات مبارکه-----
 Error! Bookmark not defined.

و: شناخت قرآن کریم -----
 Error! Bookmark not defined.

الف: معنای لغوی واصطلاحی قرآن -----
 Error! Bookmark not defined.

1- معنای لغوی قرآن کریم:-----
 Error! Bookmark not defined.

ب: معنای اصطلاحی قرآن کریم -----
 Error! Bookmark not defined.

ب: بیان عظمت قرآن کریم -----
 Error! Bookmark not defined.

ج: بیان حقوق قرآن کریم -----
 Error! Bookmark not defined.

د: خواص، و ویژه گیهای قرآن کریم-----
 Error! Bookmark not defined.

و: فوائد مستنبطه از آیات مبارکه -----
 Error! Bookmark not defined.

مقطع ششم: بیان توبیخ برای مشرکین به محبت دنیا و انکار ایشان از قیامت اوآیت 20-21
 Error! Bookmark not defined.
 Bookmark not defined.

الف: ترجمه ومعنای آیات:،-----
 Error! Bookmark not defined.

ب: مناسبت آیات بر ماقبل -----
 Error! Bookmark not defined.

ج: تفسیر آیات مبارکه-----
 Error! Bookmark not defined.

د:فوائد مستنبطه از آیات مبارکه -----
 Error! Bookmark not defined.

مقطع هفتم: (بیان احوال متفاوت، مؤمنان، و کافران درموقف قیامت)، و تقسیم ایشان به دوگروه،
 گروهی نیکبخت وسعادتمند، و دیگری بدبخت وشقاوتمند از آیت 22-25
 Error! Bookmark not defined.
 defined.

الف: ترجمه و معنای آیات مبارکه:-----
 Error! Bookmark not defined.

ب: مناسبت آیات بر ماقبل -----
 Error! Bookmark not defined.

ج: تفسیر آیات مبارکه -----
 Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.-----د: نظریات علماء در مورد رویت

Error! Bookmark not defined.-----الف: معنای لغوی و اصطلاحی رویت

Error! Bookmark not defined.-----1- معنای لغوی رویت: رویت در لغت بردو معنا اطلاق شده است ---- defined.

Error! Bookmark not defined.-----2- معنای اصطلاحی رویت:

Error! Bookmark not defined.-----3- دیدن و مشاهده کردن همه مؤمنین الله متعال را در جنت -

Error! Bookmark not defined.-----دلایل مخالفین به (عدم روئائی مؤمنین الله متعال را در جنت) -

Error! Bookmark not defined.-----دلیل اول:

Error! Bookmark not defined.-----دلیل دوم:

Error! Bookmark not defined.-----دلیل سوم: ایشان به طریق جواب

Error! Bookmark not defined.-----دلیل چهارم: ایشان

Error! Bookmark not defined.-----جواب دلایل مخالفین

Error! Bookmark not defined.-----جواب از دلیل اول:

Error! Bookmark not defined.-----جواب اول:

Error! Bookmark not defined.-----جواب دوم:

Error! Bookmark not defined.-----جواب از دلیل دوم:

Error! Bookmark not defined.-----جواب از دلیل سوم:

Error! Bookmark not defined.-----دلایل اهل سنت والجماعت بر ثبوت دیدار مؤمنین الله متعال را در جنت - defined.

Error! Bookmark not defined.-----الف: دلایل از قرآن کریم

Error! Bookmark not defined.-----دلیل اول:

Error! Bookmark not defined.-----دلیل دوم:

Error! Bookmark not defined.-----دلیل سوم:

Error! Bookmark not defined.-----دلیل چهارم:

Error! Bookmark not defined.-----دلیل پنجم:

ب: دلایل از سنت نبوی (صلی الله علیه وسلم) برای اثبات دیدار مؤمنین الله متعال را در جنت

Error! Bookmark not defined.-----

Error! Bookmark not defined.-----دلیل اول:

Error! Bookmark not defined.-----دلیل دوم:

Error! Bookmark not defined.-----دلیل سوم:

Error! Bookmark not defined.-----:دلیل چهارم:

Error! Bookmark not defined.----- :دلیل پنجم:

Error! Bookmark not defined.- :و: إجماع امت براینکه اهل ایمان الله را در آخرت می بینند:-

Error! Bookmark not defined.-----:ه: فوائد مستنبطه از آیات مبارکه

مقطع هشتم: بیان حقیقت مرگ که از جمله ای اوایل مراحل قیامت است همراه با بیان وضع و حال

Error! Bookmark not defined.----- 30-26 از ایت احتضار ،

Error! Bookmark not defined.-----:الف: ترجمه ومعانی آیات مبارکه:

Error! Bookmark not defined.-----:ب: مناسبت آیات برماقبل

Error! Bookmark not defined.-----:ج: تفسیر آیات مبارکه

Error! Bookmark not defined.-----:حالت اول:

Error! Bookmark not defined.-----:مسئله رقیه (یعنی دم انداختن) چه حکم دارد؟

Error! Bookmark not defined.-----:مطلب اول: معنای رقیه، وانواع آن، ومسائل متعلق به رقیه

Error! Bookmark not defined.-----:الف: تعریف رقیه

Error! Bookmark not defined.-----:ب: انواع رقیه واحکام شان

Error! Bookmark not defined.-----:ج: دلیل استنباط اقسام پنجگانه:

Error! Bookmark not defined.-----:د:شرائط وضوابط رقیه شرعی

Error! Bookmark not defined.-----:مطلب دوم:حکم طلب رقیه کردن چیست جائز است ویا خیر منافی توکل است؟
not defined.

Error! Bookmark not defined.-----:اول: احادیث جواز استرقاء:

Error! Bookmark not defined.-----:مطلب دوم: احادیث نهی از استرقاء

Error! Bookmark not defined.--:مطلب سوم: حکم گرفتن اجرت از رقیه جائز است یا خیر؟

Error! Bookmark not defined.-----:د: فوائد مستنبطه از آیات مبارکه

Error! Bookmark 35-31 از آیت معاد، و بدی انسان منکراز معاد، از آیت
not defined.

Error! Bookmark not defined.-----:الف: ترجمه ومعانی آیات مبارکه:

Error! Bookmark not defined.-----:ب: مناسب آیات مبارکه

Error! Bookmark not defined.-----:ج: تفسیر آیات مبارکه

Error! Bookmark not defined.----- {أُولَىٰ لَكَ فَأُولَىٰ ثُمَّ أُولَىٰ لَكَ فَأُولَىٰ}

Error! Bookmark not defined.-----:سبب نرول آیت مبارکه

Error! Bookmark not defined.-----:مناسب آیت مبارکه برماقبل

د: فوائد مستنبطه از آیات مبارکه-----Error! Bookmark not defined.

مقطع دهم: بیان اثبات حقانیت قیامت به دلایل حسی که آن عبارت است از نشأه اول که دلیل برای

نشأه دوم است، از آیت 36-40-----Error! Bookmark not defined.

الف: ترجمه آیات مبارکه:-----Error! Bookmark not defined.

ب: مناسبت آیات مبارکه-----Error! Bookmark not defined.

ج: تفسیر آیات مبارکه-----Error! Bookmark not defined.

و: فوائد مستنبطه از آیات مبارکه-----Error! Bookmark not defined.

نتجه گیری -----1

پیشنهادات -----4

فهرست آیات -----Error! Bookmark not defined.

فهرست احادیث نبی (صلی الله علیه وسلم)-----Error! Bookmark not defined.

فهرست اعلام -----Error! Bookmark not defined.

فهرست منابع -----4

166.....Summary of the debate

نتجه گیری

آنچه که پرامون تفسیر موضوعی سوره مبارکه قیامت گفته شد نتایج ذیل را بدست می‌آوریم

1- شناخت تفسیر موضوعی، و همیت، و فواید، و اقسام انواع تفسیر موضوعی: بطو خلاصه تفسیر موضوعی علمی است که با گردآوری آیات پراکنده از سوره های قرآن کریم درباره قضایای که دارای وحدت معنا یا وحدت غرض هستند بحث می‌کند. و با روش معین و شرایط خاص به بیان معنای آیات پرداخته، با ایجاد ارتباط میان آن‌ها به استخراج عناصر آن‌ها می‌پردازد. و این نوع تفسیر دارنده اهمیت خاص است که به ویژه در این عصر حاضر یک ضرورت مبرم است که تا برای جهان امروزی توسط تفسیر موضوعی پیام های قرآنی رسانیده شود تا ببیند چه گوهرهای تابناکی را برای بشریت و برای ابدیت به ارمغان آورده و دریچه‌های سعادت را برای همیشه به روی انسان‌ها باز کرده است

و چنین تفسیری دارنده فواید کثیر میباشد. و مهمترین فایده تفسیر موضوعی: به دست آوردن یک تفسیر جامع درباره موضوعاتی متنوع مانند توحید، معاد، عبادات، جهاد، و همچنان به دست آوردن اسرار و پیام های قرآن با انضمام آیات به یکدیگر، مشهور انواع تفسیر موضوعی: سه تا است.

1- تفسیر کلمه ای از کلمات قرآن و بررسی آیاتی که آن کلمه در آن‌ها به کار رفته است؛ مانند: بررسی کلمه حق یا کلمه ولاء؛ در قرآن کریم

2- بررسی موضوعی خاص در یک سوره؛ مثلا بررسی خداشناسی در سوره حمد؛

3- بررسی یک موضوع خاص در کل قرآن؛ یعنی آیاتی جمع و تفسیر شود که به یک موضوع خاص در قالب بیانات مختلف پرداخته‌اند؛ مانند: بررسی آیات جهاد یا معاد یا اخلاق در قرآن.

2- معرفت قیامت، همراه با شناخت و بیان برخی از نامهای آن، قیامت عبارت است از روزی که مردم به اراده پروردگار از قبرها بیرون می‌شوند تا آنکه مورد محاسبه قرار گیرند

3- شناخت سوره مبارکه قیامت، همراه با معرفت محور اساسی آن، سوره قیامت در مکه مکرمه نازل شده در ترتیب نزول 31 سوره بعد از سوره القارعة نازل شده است و در ترتیب مصحف، 75 سوره بعد از سوره مدثر است. و دادای 199 کلمه، و ششصد پنجاه و دو حرف-652 می باشد.

محور اساسی سوره مبارکه قیامت: مانند دیگر سوره های مکی مشتمل و بیان گر یکی اصول الدین و اصول ایمان است که آن عبارت از بیان اثبات قیامت و بیان صحنه های سخت و دشوار قیامت همراه با بیان حالت خروج روح از بدن که از جمله نخستین مرحله ی قیامت است می باشد.

4- بیان و معرفت موضوعاتی که در این سوره مبارکه بیان گردیده اند. قرار ذیل میباشند.

- 1- ذکر برخی از علامات قیامت {فَإِذَا بَرِقَ الْبَصَرُ - وَخَسَفَ الْقَمَرُ - وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ}¹
- 2- ذکر آداب آموختن قرآن کریم برای پیامبر (صلی الله علیه وسلم) {لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ - إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ - فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ}²
- 3- ذکر حالت دشوار انسان در وقت مرگ {كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ النَّرَاقِيَ - وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ - وَظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ - وَالْتَقَتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ - إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ}³
- 4- بیان اثبات حقانیت قیامت در سوره مبارکه قیامت {لَا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ}⁴
- 4- رد بر منکرین معاد در سوره مبارکه قیامت: {أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَلَّنْ نَجْمَعَهُ عِظَامَهُ - بَلَى قَادِرِينَ عَلَى أَنْ نُسَوِّيَ بَنَانَهُ - بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ - يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ}⁵
- 6- بیان آگاه ساختن انسان در روز قیامت در مورد اعمالی که در دنیا انجام داده است در سوره مبارکه قیامت: {يُنَبِّئُ الْإِنْسَانَ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ}
- 7- توبیخ برای مشرکین به محبت دنیا و انکار ایشان از قیامت در سوره مبارکه قیامت: {كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ - وَتَذُرُونَ الْآخِرَةَ}⁶
- 8- بیان احوال متفاوت، مؤمنان، و کافران در موقف قیامت در سوره مبارکه قیامت: {وَأُجُوهٌ يُؤْمِنُونَ نَاصِرَةٌ - إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ - وَوُجُوهٌ يُؤْمِنُونَ بِآسِرَةٍ - تَنْظُرُ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ}⁷
- 9- بیان عملکردهای قبیح، و بدی انسان منکر از معاد در سوره مبارکه قیامت: {فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَّى - وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى - ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰ أَهْلِهِ يَتَمَطَّى - أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ - ثُمَّ أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ}⁸
- 10- بیان اثبات حقانیت قیامت به ذکر نشأه اول که دلیل برای نشأه دوم است. در سوره قیامت: {أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى - لَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنَى - ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّى - فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى - أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَى}⁹

¹ سورة القيامة- آیه- 7-8

² سورة القيامة- آیه- 16-17-18

³ سورة القيامة- آیه- 26-27-28-29-30

⁴ سورة القيامة- آیه- 1-2

⁵ سورة القيامة از آیه- 3-6

⁶ سورة القيامة- آیه- 20-21

⁷ سورة القيامة- آیه- 22-25

⁸ سورة القيامة- آیه- 31-35

⁹ سورة القيامة- آیه- 36-40

11- معرفت نفس و انواع آن، نفس عبارت است «هی اسم لجملة الحيوان قوامها با الدم» مشهور انواع نفس سه تا است. 1- نفس لوامه، 2- نفس أماره، 3- نفس مطمئنة،

6- مسئله دیدن و مشاهده کردن همه مؤمنین الله متعال را در جنت تمام اهل سنت و الجماعت درین مسئله اتفاق نظر دارند که همه مؤمنان و همه اهل جنت الله متعال را در جنت با چشمان خود بدون کدام مزاحمت می بینند صرف درین مسئله معتزله، خوارج، و روافض مخالفت دارند و ایشان به این نظر هستند که خداوند (جل جلاله) در روز قیامت هم دیده نمی شود و ایشان از سه مورد استدلال کرده ند که در متن رساله بیان کردیم"

پیشنهادات

بعد از بحث و تحقیق پرامون تفسیر موضوعی سوره مبارکه قیامت بنا با پیروی از سنت رسول الله (صلی الله علیه وسلم) «الدین النصیحة» خواستم چندی پیشنهادات را تقدیم نمایم:

1- پیشنهادم به همه محصلین گرامی این است که تنها به چند دانه چپتری در سی ایکه در وقت ادامه تحصیل مرور می کنید اکتفاء نکنید زیرا او فقط راهنمایی است که استاتید برای میان راهنمایی میکنند با قی کلید موفقیت در دست من شما است که آن کلید عبارت است از مطالعه کردن و تحقیق کردن

2- از مقام محترم ریاست پوهنتون سلام خواهش میکنم که با افزایش کتب تفسیر و احادیث در کتاب خانه پوهنتون توجه جدی داشته باشند تا اینکه نیاز هائی محصلین پوهنتون از خودی کتاب خانه پوهنتون بر آورده شوند. زیرا بسیار تفاسیر است که ما آنها را به عنوان منبع و مأخذ خود قرار میدیم ولی متأسفانه زمانیکه برای دریافت آن با کتاب خانه ها با شمول کتاب خانه پوهنتون که افتخار کسب شاگردی آن را داریم پوهنتون سلام مراجعه میکنیم در یافت کرده نمی توانیم بنا مجبور هستیم که آن را از سایت انترنیت و یا هم از کتاب خانه های الکترو نیک در یافت کنیم

4- برای تمام محصلین و به ویژه برای محصلین که در بخش تفسیر و حدیث هستند پیشنهاد دارم که اکثر وقت خود را صرف مطالعه قرآن و حدیث نمایند: اگر میخواهید که در مورد قرآن سنت آگاه کامل داشته باشید مطالعه را از دست ندهید

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af